IDEER

DIKT

REDIGERT AV TOM STALSBERG
tst@dagbladet.no

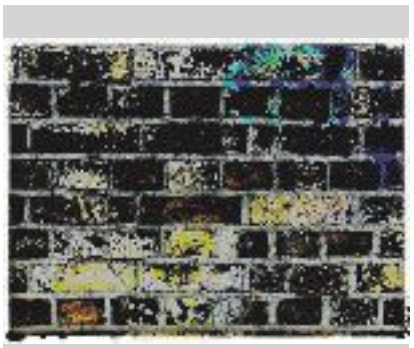

FOTO: Tom Stalsberg

(MENNESKEDAGAR III)

Ho er død no
og er i gravkammeret,
prydd med blå fajanse
har samla til seg
namnet sitt
og sin levande skugge
no er det ho
som kan vere ba-fuglen
viss ho vil,
kan hoppe litt ikring
som erle
vere denne sporven
med brune,
blanke auge
som flyg ut
og inn frå granittkammeret
og får sjå Ra som sigrar
i det skire blå på nytt
eller han finn eit byggkorn
og flyg til Nubia
eller til øya i Nilen, Elefantine

lyden av desse
små vengene
i grava er ein stutt lått,
ho ler der ho ligg
av glede fordi ho
herska med måte
og audmykt i livet
og ikkje tok imot muting

KJARTAN HATLØY
Fra den nye samlinga «Menneskedagar»

(Forlaget Oktober 2018)

FRYKT, AVSKY OG HÅP I INDIA

Ytringer og identitet: Store endringer i India

SAMTID

Tekst: FREDRIK GIERTSEN
Litteraturviter og skribent

Også India føler presset fra nasjonalistiske høyrepopulister, og i den siste tiden har landet sett en bølge av arrestasjoner rettet mot aktivister og kunstnere. Men det finnes også betydelige lyspunkter.

«Dette er så nære en erklæring av unntakstilstand vi kan komme», advarte den Booker-vinnende forfatteren og aktivisten Arundhati Roy i forbindelse med en ny bølge arrestasjoner som har rammet intellektuelle og menneskerettighetsforkjempere.

DET TOPPET seg tirsdag morgen for to uker siden da det ble foretatt en rekke husundersøkelser i forskjellige byer spredt over hele landet, som Mumbai, Delhi og Goa, der flere kunstnere og aktivister ble anholdt.

Denne sosiale uroen har utgangspunkt i et politisk møte sist nyttårsaften i Pune, en stor by rundt 100 km fra Mumbai, der det ble arrangert en markering i forbindelse med 200-årsjubileet for et slag mot britene i en nærliggende landsby.

DENNE HISTORISKE begivenheten var også rettet mot kastesamfunnet som sådan, og dagen etter møtet brøt det ut opptøyer på stedet rettet mot lokale daliter (tidl. «kasteløse»).

I månedene som fulgte har myndighetene beskyldt møtedeltakerne for å tilhøre den maoistiske naxalitt-bevegelsen, akkurat den samme merkelappen de nå har forsøkt å klistre på de arresterte regimekritikerne.

ARUNDHATI ROY setter ifølge «Outlook India» disse aksjonene i sammenheng med neste års parlamentsvalg i India, og hevder at det faktum at det nå er aktivister og forfattere – og ikke lederne for de mange høyreorienterte pøbelgjengene rundt omkring i landet – som arresteres, sier alt om hvilken retning India er på vei.

Hun sier at alle som står opp for rettferdighet eller uttaler seg kritisk mot den hinduistiske nasjonalismen nå risikerer å bli stemplet som kriminelle, med påfølgende sanksjoner fra myndighetene.

MEN SELV OM 80 prosent av Indias befolkning er hinduer, så sier grunnloven at landet skal være pluralistisk, multietnisk og sekulært, i motsetning til nabolandet Pakistan, som er en uttalt «islamsk republikk».

Indias historie har allikevel vært preget av sekterisk vold, etnisk-religiøst funderte terroraksjoner og en stadig sterkere nasjonalistisk politikk.

PÅ LANDSBASIS har dette vært en utfordring helt siden det høyrevridde hindu-partiet BJP fikk sitt nasjonale gjennombrudd på 1990-tallet, og partiet – ved Narendra Modi – har i dag statsministerposten. Regionalt har hindunasjonalismen særlig stått sterkt i delstaten Maharashtra, der Mumbai og Pune er de største byene, gjennom bevegelsen Shiv Sena.

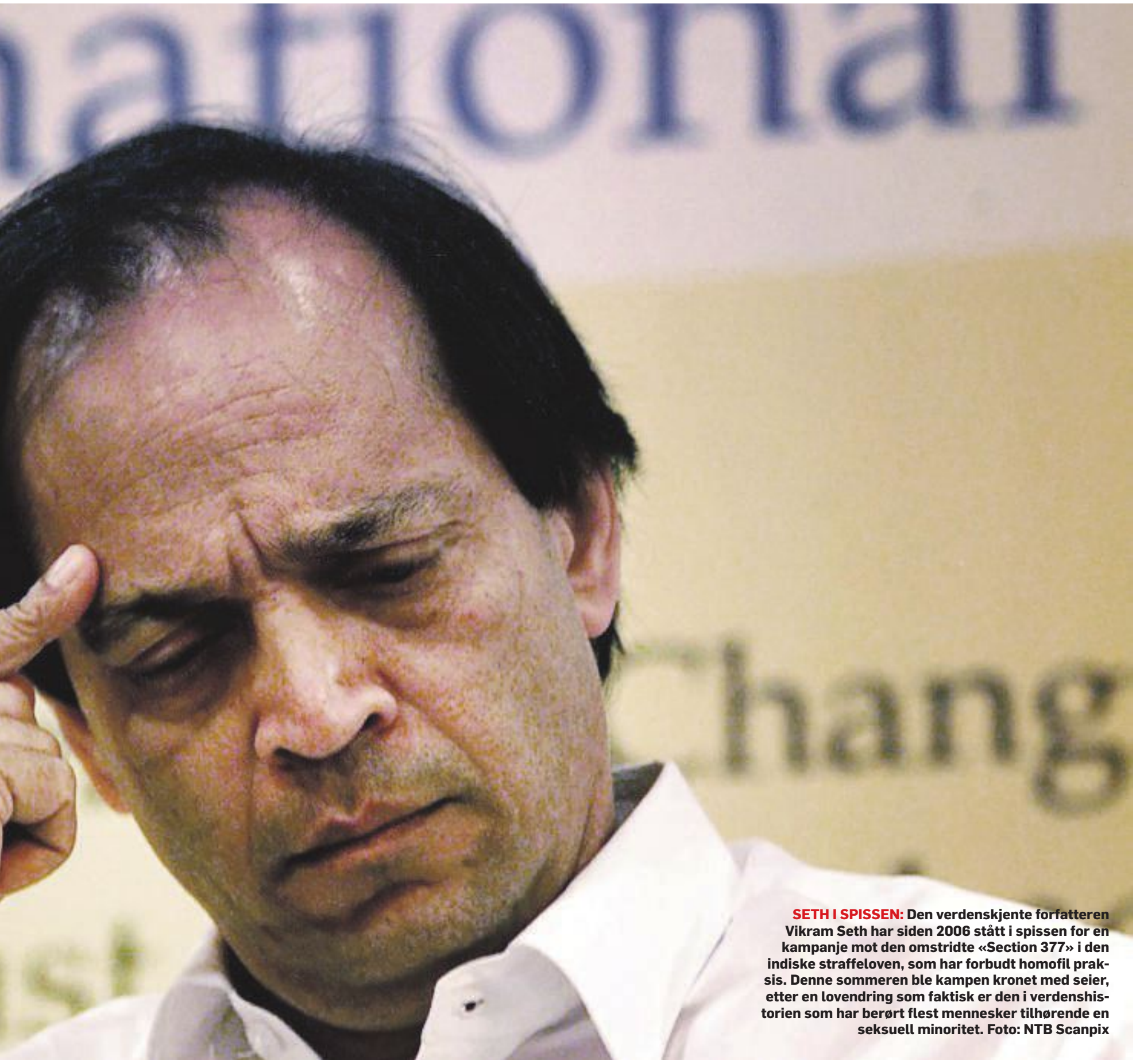

SETH I SPISSEN: Den verdenskjente forfatteren Vikram Seth har siden 2006 stått i spissen for en kampanje mot den omstridte «Section 377» i den indiske straffeloven, som har forbudt homofil praksis. Denne sommeren ble kampen kronet med seier, etter en lovendring som faktisk er den i verdenshistorien som har berørt flest mennesker tilhørende en seksuell minoritet. Foto: NTB Scanpix

MED SINE 15 prosent (cirka 172 millioner) er Indias muslimske befolking verdens største minoritet, og det er dem den økende hindunasjonalismen i første rekke retter seg mot. Men utgangspunktet for den aktuelle konflikten er et litt annet. Indias kommunistpartier har alltid stått sterkt, og de har hatt den parlamentariske makten i flere delstater, som Vest-Bengal og Kerala.

I 1967 FANT det imidlertid sted et bondeopprør i en landsby kalt Naxalbari ved foten av Himalaya, noe som ga navn til den revolusjonære grupperingen «naxalittene».

Denne væpnede militsen, inspirert av Maos kulturrevolusjon, har tidvis hatt territoriell kontroll i noen områder i de fattige og avsidesliggende delstatene i nordøst.

MEN DETTE har hele tiden vært en utpreget rural bevegelse, og det synes klart at politiet har brukt tvilsomme bevis for at de arresterte – som stort sett er typisk urbane intellektuelle – er tilknyttet disse opprørerne, og at målet i stedet har vært å rydde venstrevridde anti-nasjonalister av veien før valget.

Dermed har frontene flyttet seg fra den fjerne landsbygda og den nesten like avskårede slumbebyggelsen rundt storbyene til den voksende middelklassen i byene, og i tråd med tidens ånd har det dukket opp en emneknagg på Twitter kalt #MeTooUrbanNaxal.

HER KOKER DET av «whataboutery» som spriker i alle retninger, og det hagler med beskyldninger mot politikere, de militære, medier, pøbler og presteskap, i tillegg til de virkelige naxalittene selv.

Men det synes klart at dette også knyttes til et pågående kvinneopprør, akkurat som den originale #metoo-bevegelsen. Det har vært en voldelig sommer i India, og flere dusin mennesker er blitt drept av gategjenger, i tillegg til at vi de siste årene har sett en rekke stygge gjengvoldtekter.

«Det har vært en voldelig sommer i India»

HINDUNASJONALISTENE, som jo sitter med regjeringsmakten, må bære et særlig ansvar her, for mange av overgrepene har rettet seg mot muslimer og intra-religiøse ekteskap («love jihad»). I dette bildet er det nærliggende å se på myndighetenes advarsler mot «de urbane naxalittene» som en ren stråmannargumentasjon.

Og kanskje kan det ligge noe annet bak den nakne nasjonalismen her. India har 600 millioner innbyggere under 25 år, og skjeve aborttall har ført til et overskudd på 37 millioner menn, hvorav svært mange har små forhåpninger på arbeidsmarkedet.

SÅ DET KAN også hende at det konservative kvinnesynet og bildet av mannen som familiens overhode er en like sterk velgermagnet for BJP. Desto mer gledelig og overraskende er det da at landets høyesterett i begynnelsen av måneden opphevet storparten av den 157 år gamle «Section 377», en «viktoriansk» lov fra kolonitiden som forbød homofil praksis og andre «unaturlige forbrytelser», som kunne straffes med inntil ti år.

BETYDNINGEN AV det kan knapt overdrives, for i realiteten er dette den lovendringen i verdenshistorien som har berørt flest mennesker – kanskje 50-100 millioner – tilhørende seksuelle minoriteter. I dens kjølvann fikk man oppleve jubelscener utenfor rettslokalet i Delhi og andre storbyer, men det er ingen tvil om at dette også bidrar til å sementere avstanden mellom det rurale og urbane India.

Denne gangen fortjener den aldrende ungkaren Modi skryt, men bare for ikke å ha grepet inn mot loven. I praksis er det hans politiske motstandere – i form av folk som den aldri hvilende Arundhati Roy, økonomen Amartya Sen og forfatteren Vikram Seth – som har gått i bresjen for opphevelsen av «Section 377» i over ti år.

VIKRAM SETH, som har omtalt seg selv som i hvert fall «delvis homofil», ble sitert i det 500 sider lange dokumentet til høyesteretten, sammen med en rekke andre medlemmer av den uglesette globale kultureliten, som Goethe, Schopenhauer, Mill, Shakespeare, Kant, Aristoteles, Bentham, Wilde, Radhakrishnan, Martin Luther King og Leonard Cohen. Det kan synes som det ligger et subtilt budskap her om hvilken side landets høyeste rettsinstans identifiserer seg med, noe som på sitt vis virker ganske betryggende.